

A TÁ-mÁjr testvÁ©rek tá¼zes malma

Wednesday, 25 February 2009

Párkány polgári életének, iparának és kereskedelmének a fellendülése a 19-20. század fordulójára tehető. 1842-ben megalakult Frankl Otto és fiainak párkányi keményítőgyára, melyhez malom is tartozott. A századforduló után megépült a templommal szemben álló egykori járásbírószáki épület, továbbá a hajdani szálloda és takarékpénztár a sétálóutca elején. A későbbiekben megalakult a Renner Fivérek téglagyára, Schrank Salamon ecetgyára és a Tímár-testvérek gázmalma a nánai úton.

Magyarországon az első folyamatosan működő gázmalom az 1839-ben alapított pesti József-hengermalom volt. A kenyérüket féltő vízi- és szélmalnások több tüzes malmot (a nép így nevezte az új “jövevényt”) is fölgyújtottak, a korszerű Árlési technika térhódításának azonban nem lehetett gátat szabni. A komplexumok üzemeltetése szemet igényelt, így azok elterjedése a vasútvonalak kiépítésével is összefüggött. Az első vonatszerelvény 1850. december 16-án haladt át Párkány-Nánán, mint Bécs-Pesti járat. A párkányi gázmalom már 1917-ben megépült, ám csak később kezdett el teljes gázzal működni. Állami támogatást kapott, melyből teljesen felújították, a modernizáció által a kor legjobb malomipari felszerelése érkezett Párkányba. Az eredetileg 35 tonna teljesítményre tervezett létesítményt a Tímár-testvérpár építette, működtette, majd a budapesti Hazai Malomipari R.T. tulajdonába került. Az első világháború után néhány évvel a STRASSER és K&NIG cég vásárolta meg az üzemet. Korszerűsítésére 1928-tól Lettang János kapott megbízást. “Lettang János feladata a technikai felújítás befejezése volt, amely nemcsak az Árlés napi 45 tonnára történő emelésére, hanem a liszt minőségének javítására, valamint a termelés gazdaságosabbá tételére is vonatkozott. Mivel olyan megbízást kapott, amit egyéni szakismeretere szabtak, eredményesen meg is birkózott vele. A malom egyre sikeresebben működött, ez Párkány és környéke mezőgazdaságának is jót tett“ – áll Jozef Slabák, Lettang János és kora című írományában. A malom a 40-es évek elején már 30-35 személyt foglalkoztatott, napi kapacitása 400 q volt. A Hazai Malomipari R.T. 1942. június 25-én íródott levele szerint a létesítmény a megye és az ország közellátásában fontos szerepet töltött be. A második világháború borzalmi az üzem zsidó tulajdonosait is érintették, így 1948 februárja után a gyár állami tulajdonba került. 1944 novemberében a német hadvezetés robbantás céljával érkezett a nánai útra, a művelet azonban Lettang János és Dlouhy László igazgató (egykori polgármester) megakadályozta. A Demokrata Párt párkányi titkársága erről igazolást adott ki, ahogy az üzem dolgozói is bizonylatot készítettek a történekről. A szóban forgó íromány szerint, 1944-ben egy német jelzésű, katonákkal teli autó állt meg a malomudvarban. A gépjárműben nagy valószínűséggel robbanószerkezetek voltak. A dokumentum leírja, hogy a zsidó tulajdonosok akkortájt már koncentrációs táborban voltak. A német tisztek ezt hallva megenyhültek, és a katonák búsas megvendéglésével egy időre elmúlt a veszély. Pár hónap múlva, 1945 januárjában ismét szükség volt Lettang János bátorságára. Ekkor a malom udvarán szovjet tisztek álltak meg és kihallgatásra vitték a férfit. Vallomásával megakadályozta, hogy a háború során megrongált keményítőgyárhoz tartozó Franklin-malom néhány dolgozóját sztrájkkal vádolják, amiért a vörös hadsereg parancsnoksága fel akarta akasztani őket. Tímárék gázmalomát 38 ágyúlövedék és bombatalálat érte, s már április 23-án, vagyis 4 héttel a párkányi harcok befejezése és a város felszabadulása után teljes kapacitással üzemelt. Ebben Lettang Jánosnak és Dlouhy László igazgatónak nagy érdeme volt. A háború utáni helyreállítás során a keményítőgyárat, a Renner féle téglagyárat, a szóraktárt is felújították és új katonai laktanyákat építettek. A gázmalom a gyakori átszervezéseknek köszönhetően a lévai, nyitrai és a pöstyéni vállalati igazgatóságok irányítása alá került, Lettang János egészen 1953-ig főmolnár maradt. A 70-es évektől a pöstyéni malom üzemeltette, 1976-ban létrejött az első zabpehely gyártó, amely nemcsak hogy a legnagyobb volt Csehszlovákiában, hanem olyan kifejlett technológiával rendelkezett, amelyet a mai napig használnak. A szóban forgó technika a feldolgozás közben a zabot megtisztítja, gőzöli, összezúzza, majd megszáritja. Ezen felhasználási mód mellett a pelyhekben megmaradnak a fontos tápanyagok, és takarékosabb az elállítás is, mint azon módszerrel, amely során a szemek keményen kerülnek a zúzóba. A búza Árlására szolgáló üzemet 1986-ban zárták be, az épület felújítása után nagyobb teljesítményű zabpehely gyárat hoztak létre, amely napi 30 tonna kapacitással bírt. 1989 után egy bizonyos ideig a nyitrai malom kezébe került a gyár, amely ezen években hanyatlásnak indult. 1998-ban szlovák-cseh-luxemburgi konszenz vette meg a céget, a Párkányi Malom a mai napig a tulajdonukban van. A gyártás az utóbbi években ismét növekedett, ez a racionális életmód divatossá válásának is köszönhetően. Egy év alatt 3500 tonna zabot, 500 tonna más gabonafélét dolgoznak fel. Az előállított termékeket Magyarországra, Csehországra és Romániába importálják. A malomban biotermékeket is előállítanak, 2000-től zabból készült lisztet is gyártanak. Arról, hogy a párkányi molnások megfelelően tudják ötvözni a több mint 30 éves tradíciót és a csúcstechnológiát, több szlovákiai és nemzetközi kitüntetés is tanúskodik. Jozef Slabák Lettang János és kora című írása alapján összeállította Szép Éva